

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

Н.Г. Одінцова

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(ХНЕУ), Харків, Україна

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин щораз частіше виникають умови для ефективного використання процесу реструктуризації як одного зі шляхів оздоровлення економіки. Свідченням цього є вітчизняна і зарубіжна практика господарювання, де процес реструктуризації в економіці є логічним, невідворотним явищем. І найперше ці процеси відбуваються у банківській сфері, бо вона є найуразливішою в національній економіці: світова криза, зазвичай, спочатку паралізує діяльність банківських установ, позбавляє їх ліквідності, а тому швидка реалізація антикризових заходів і реструктуризація банків є правильним шляхом до оздоровлення економіки загалом.

Оскільки кризові явища в економіці відчутно позначилась на вітчизняному банківському секторі, тому і постала об'єктивна необхідність у суттєвому вдосконаленні основних методів оздоровлення як окремих комерційних банків, так і банківської системи загалом та проблеми реструктуризації в системі управління банківськими установами, як інструменту трансформації у банківському секторі, набули особливої актуальності в останні роки.

Сьогодні вивченням проблеми реструктуризації комерційних банків займаються такі вчені, як А.Альохіна, О.Барановський, З.Васильченко, Н.Внукова, А.Вожжова, Д.Вороніна, І.Вядрова, В.Герашенко, В.Гриньова, І.Дьяконова, О.Колодізев, С.Коломієць, В.Полозенко, О.Чуб, Н.Шульга та інші. У працях зазначених вчених досліджуються методологічні аспекти банківської реструктуризації, проблеми та перспективи структурної перебудови банківської системи України тощо.

Метою дослідження є визначення теоретичних основ реструктуризації в управлінні банківської системи, аналіз підходів науковців до поняття «реструктуризація банку».

Реструктуризація банків здійснюється згідно з Законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про господарські товариства», «Про цінні папери і фондову біржу», іншими законодавчими актами України.

Відповідно до Методичних рекомендацій про порядок реструктуризації комерційних банків реструктуризація банківської системи - це комплекс заходів, який передбачає покращення фінансової стійкості банківської

системи, підвищення ліквідності і платоспроможності з урахуванням соціально-економічних завдань, змін у національній макросистемі та на світовому фінансовому ринку шляхом створення нових банків (спеціалізованих, універсальних), реорганізації діючих (злиття, приєднання, поділу, виділення), зміни юридичного статусу банківських установ або їх ліквідації [8].

На думку окремих авторів [3, 4, 6, 10], реструктуризація на рівні банківського сектору розглядається як «сукупність взаємопов'язаних змін організаційної, юридичної, управлінської, технологічної бази кредитної справи і функціонування банків». Чіткіше виражене ідеологічне спрямування має визначення, запропоноване Ю.А. Константиновим та А.І. Ільїнським: «Реструктуризація — це структурна перебудова банківської системи. Вона не є черговою кампанією, яка завершиться найближчим часом. Структурна перебудова триватиме й надалі, щоб банківська система країни змогла ефективно забезпечувати задоволення її економічних потреб» [5].

На думку З.М. Васильченко, реструктуризація банку - це комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на покращення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності банку, зокрема шляхом реорганізації банку, повної або часткової зміни власника з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи-інвестора, яка не підлягає санації, що сприятиме фінансовому оздоровленню банку та дозволить задовольнити вимоги кредиторів [2].

Отже, під реструктуризацією банківської системи розуміється комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості банківської системи, підвищення ліквідності та платоспроможності та запобігання або подолання кризових явищ у ній із урахуванням змін у національній економіці та на світовому фінансовому ринку шляхом створення нових банків, банківських об'єднань, реорганізації діючих банків (у формі злиття, приєднання, поділу чи виділення), зміни юридичного статусу банківських установ або ліквідації [3].

Для успішного проведення реструктуризації українських банків необхідно, в першу чергу, мати необхідне правове забезпечення. В Україні немає закону про реструктуризацію банківського сектора економіки.

Основною метою реструктуризації комерційних банків має бути підвищення надійності та стійкості банківської системи України, забезпечення належного рівня капіталізації банків і стабільної роботи платіжної системи, захист інтересів кредиторів і вкладників, поліпшення фінансового стану комерційних банків, підвищення ефективності діяльності внаслідок концентрації або розділення капіталу, розширення або спеціалізації, переорієнтації діяльності банків та зростання довіри до

них [10].

Реструктуризація банків може бути спрямована як на фінансове оздоровлення банків, так і на ліквідацію неплатоспроможних організацій.

Але і в першому, і в другому випадку цілі реструктуризації незмінні - максимально швидке оздоровлення комерційних банків та захист інтересів їх кредиторів. Тактика дій щодо реструктуризації комерційних банків залежить від багатьох факторів. Основні серед них - загальноекономічна ситуація, відповідне макроекономічне середовище, причини банківських криз [3].

На сьогодні актуальним питанням для банків України виступає подолання кризових явищ, тому доцільно розглядати системну реструктуризацію банків. Вона спрямована на відновлення платоспроможності та прибутковості банків, виконання ними функцій фінансових посередників.

Системна банківська реструктуризація передбачає проведення низки попередніх скоординованих заходів з боку органів державного управління, спрямованих на відновлення ліквідності банківської системи, безумовного виконання банками всіх без винятку зобов'язань і економічних нормативів регулятора, зростання рівня адекватності капіталу, стабілізацію та поступове скорочення проблемної заборгованості. Такий комплекс заходів має включати:

- визначення механізму державного втручання в діяльність проблемних банків з метою відновлення їх платоспроможності і ліквідності;

- розроблення та впровадження системного підходу до реструктуризації проблемних кредитів;

- сприяння процесам злиттів та поглинань у банківській системі [9].

Доцільно розрізняти фінансову та операційну реструктуризацію [6].

Фінансова реструктуризація спрямована на покращання балансу банків шляхом залучення додаткового капіталу, скорочення зобов'язань чи шляхом підвищення вартості активів.

Операційна реструктуризація спрямована на відновлення прибутковості банку за рахунок використання операційних інструментів.

Групування та систематизація визначень поняття «реструктуризація банку» дозволили зробити певні узагальнення та відокремити ряд сутнісних її аспектів з метою забезпечення успішного управління банківськими послугами:

- по-перше, реструктуризація - це основний метод оздоровлення як окремих комерційних банків, так і банківської системи загалом, який дозволяє забезпечити ефективне функціонування банківських установ (поліпшення економічних показників діяльності, удосконалення організаційної структури банків);

по-друге, суттєвим аспектом реструктуризації є формування у банку потенціалу персоналу до реагування на зміни зовнішнього середовища, так як персонал підготовлен до ситуації ризику після попереднього навчання на тренінгах;

по-третє, реструктуризацію розглядають як захисну реакцію підприємства для забезпечення його виживання через будь-які зміни стратегічного характеру, наприклад, прогнозування маркетингової політики, моделювання ситуації невизначеності;

по-четверте, реструктуризація - це один зі способів внутрішньої перебудови банку задля підвищення ефективності діяльності відповідно до мінливих вимог ринку банківських послуг;

по-п'яте, реструктуризація підприємства - це комплекс структурних перетворень, що здійснюються на системній основі заходами комплексної програми впровадження змін, метою якої є подальше збільшення ринкової вартості бізнесу, яке забезпечується зростанням ефективності надання банківських послуг, конкурентоспроможності, зміцненням фінансової стійкості, інвестиційної привабливості.

В ході проведення дослідження отримало подальший розвиток визначення теоретичних основ поняття «реструктуризація банку» в процесі управління банківськими установами.

Ефективне використання основних методів реструктуризації банків допоможе в подальшому подоланні фінансової кризи, а також є запорукою надійного розвитку банківського сектору економіки України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутенко О. Становлення банківської системи в Україні. Проблеми капіталізації // Банківська справа. - 2005. - № 6. - С.20-31.
2. Васильченко З.М. Методологічні аспекти дослідження банківської реструктуризації // Фінанси України. - 2007. - № 8. - С. 109-119.
3. Васильченко З.М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Моногр. - К.: Кондор, 2006 - 528 с.
4. Воронин Д.В. Кризисы и реструктуризация банковских систем в восточно-европейских странах (на примере Чехии) / Д.В. Воронин // Банковское дело. - 2005. - № 10. - С.56-60.
5. Вожжов А.П. Процессы трансформации банковских ресурсов: монографія / А.П. Вожжов; Мин-во образования и науки Украины, Севастопольский нац. техн. ун-т. - Севастополь: СевНТУ, 2006. - 339 с.
6. Вядрова І.М. Реорганізація та реструктуризація комерційних банків : дис. канд. економ. наук : спец. 08.04.01 - фінанси, грошовий обіг і кредит / І.М. Вядрова; Українська академія банківської справи Національного банку України. - Суми, 2001. - 200 с.
7. Герашенко В.В. О денежно-кредитной политике и ходе реструктуризации банковской системы / В.В. Герашенко // Деньги и кредит. - 2000. - № 6. - С.5-14.
8. Методичні рекомендації про порядок реорганізації, реструктуризації комерційних банків [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації, затверджені правлінням Національного банку України від 9.10.2000 № 395. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0395500-00>.
9. Міщенко В., Петріна А. Міжнародний досвід реструктуризації банківської системи за участі держави // Вісник Національного банку України. - 2011. - № 4. - С.12-17
- Шелудько Н.М. Реструктуризація банківського сектора в умовах світової фінансової кризи: міжнародний досвід і доцільність його використання в Україні // Економіка і прогнозування. - 2009. - № 1. - С.24-34.

Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 23-25 січня 2014 р. - Суми: Сумський державний університет, 2014. - Ч.2. - С. 101-105.